

Olvass többet!

Ajánlott olvasmányok népszerűsítése a debreceni Ady Endre Gimnáziumban
(Elhangzott 2009. március 28-án a KTE Tavaszi Szakmai Napján)

„Aki kinyit... egy könyvet, mindeneelőtt önmagát nyitja ki.”
(Csoóri Sándor)

Iskolánk, amely idén ünnepli fennállásának 25. évfordulóját nyelvi és művészeti képzéséről híres nemcsak a régióban, hanem országos viszonylatban is. Az oktatás öt és hat évfolyamos osztályokban folyik: öt évfolyamos emelt szintű angol és német nyelvi, emelt szintű művészeti (dráma-ének), angol célnyelven két tanítási nyelvű és hat évfolyamos osztályokban. A tanulói létszám 718 fő, a tanári kar 72 tagú. Képzéseink iránt nagy az érdeklődés, öt-hétszeres a túljelentkezés.

Könyvtárunk a 25 év alatt minden szempontból kinőtte önmagát. Huszonnyolcezer dokumentum zsúfolódik 55 m²-en. A kölcsönzés még hagyományos módon történik. A következő tanévben szeretnénk átállni az elektronikus verzióra. Az állomány kb. 70%-át már rögzítettük a Szirén integrált könyvtári rendszer segítségével. 16 férőhelyes olvasóhelyiségünkben, két számítógép áll a felhasználók rendelkezésére, s ezen túl kialakítottunk az iskola 1. és 2. emeleti kerengőjében „Nyitott internet-pontokat”, nyolc géppel. Tanulóink reggeltől estig használhatják ezeket a gépeket.

Az informatikaórákon belül (helyhiány miatt a számítógépes tantermekben) Dr. Papp Tamásné könyvtárostánár kolléganőmmel együtt tartjuk a könyvtárhasználati órákat a kerettantervben előírtak szerint, a 7-8. évfolyamon eddig¹ 4-4 órában, 9. évfolyamon 9 órában.

Második éve folyik iskolánkban könyvtárhasználati felmérés, a teljes bejövő és kimenő évfolyamot (7., 9., 12., 13.) kérdezzük meg könyvtárhasználati és olvasási szokásairól. Izgalmas akkor lesz majd az adatok értékelése, amikor az első összehasonlítást meg tudjuk tenni egy osztály bejövő és kimenő adatait elemezve, látva a hozzáadott értékeket, ismerve a partneri igényeket, s ezáltal meghatározva a továbblépés, fejlesztés módját. Néhány kérdés, amelyek szerepelnek a kérdőívben: beszerzési szokások, meghatározó olvasmányélmény, kedvenc művek, házi könyvtár mérete, milyen tantárgyak tanulásához használja a tanuló a könyvtárat, kivel beszélget könyvekről, kit tart olvasni szerető embernek.

Készülve az előadásra, amelyre a Könyvtárostánárok Egyesülete kért fel, tünődtem azon, mi is lehetne a legkifejezőbb gondolat, ami tükrözi olvasásfejlesztésben megtett eddigi próbálkozásainkat.

Olvasóvá OLVASÓ nevel. Ahogy a családban a szülő dúdolva, ringatva, térden lovogoltatva duruzsolja az első mondókákat, nyitja ki az első mesekönyveket a gyermek előtt, úgy az iskolában a tanár az, aki ha megteszi ugyanezt, kinyitja önmagát, s talán a diák is hasonlóan rezonál majd. Visszagondolva valahogy így kezdődött nálunk is, azzal a kiállítással, amelyet pár évvel ezelőtt rendeztem az iskola aulájában. Tárlókban láthatták a gyerekeink és minden érdeklődő azokat a régi, néha kopott, néha saját kezűleg bekötött, féltve őrzött köteteket, amelyek kollégáim legkedvesebb, szívükhöz nőtt olvasmányait tartalmazták. A könyvek mellett pár mondatban arról is olvashattunk, kinek mit jelent ez a könyv, miért épp ezt választotta.

Két kolléganőm gondolata álljon itt példaként arra, hogyan nyíltunk mi meg, tanárok a tanítványok és egymás számára:

„8 éves koromban olvastam először a „Winnetou”-t, ennek hatására évekig én is indián akartam lenni. Angolul is azért akartam megtanulni, hogyha kimegyek Amerikába, és letelepedek az indiánok között, szót tudjak érteni velük.” (Tikász Katalin, magyar-angol szakos tanárnő)

„*A táncoskedvű tűztündér*” azért annyira fontos a számomra, mert a nagymamámtól kaptam, aki az életem egyik legfontosabb személyisége. Ő mindig hitt bennem, mindig a megbocsátásra tanított, és arra, hogy az ember minden körülmények között **BOLDOG** lehet.” (Völgyesiné Lukács Katalin, történelem-olasz szakos tanárnő)

Megnyíltunk, hogy megnyíljanak. Így kezdődött. És az *Olvass többet!* irodalmi vetélkedővel folytatódott. Mottónk, ahogy a tanulmány címe mellett is olvasható volt, nem ok nélkül lett Csoóri Sándor gyönyörű gondolata: „*Aki kinyit... egy könyvet, mindenekelőtt önmagát nyitja ki.*”

A vetélkedő jellemzői

A 2006/2007. tanévtől Kluka Hajnalka magyar szakos tanárnővel közösen tanévenként négy művet ajánlunk a diákoknak. Félévente két-két fordulóban zajlik a verseny.

Az első fordulóban egy rövid szövegrészlettel hívjuk fel a kiválasztott műre a figyelmet. Általában tíz kérdést tartalmaz a feladatlap, 2 x 20 pontot lehet szerezni (A megoldásokat a könyvtárban vagy a kolléganőnek adják le a tanulók) A második fordulóban már a teljes műre vonatkozik az általában húsz kérdéses feladatlap, amelyet házi verseny keretében, felügyelet mellett töltenek ki az Olvasók. Ebben a fordulóban 2 x 60 pontot lehet szerezni.

A vetélkedő egyéni. Bármelyik művet választhatja a tanuló, bármikor bekapcsolódhat a vetélkedőbe. Nem kötelező mindkét feladatlapot kitölteni. Az elért pontszámtól függetlenül lehet indulni a második fordulóban, hiszen a célunk az, hogy OLVASSA EL az érdeklődő az általunk ajánlott művet, műveket!

A kiválasztás szempontjai

Ajánlott olvasmányokat: magyar irodalmi és világirodalmi alkotásokat, klasszikus, kortárs, ifjúsági és szórakoztató műveket „nyitunk ki”. Tanult szerző nem ismert művét avagy ismeretlen szerző művét választjuk. Figyelembe vesszük magyar szakos kollégáink ajánlatait, az érettségi tételekben szereplő alkotásokat, évfordulókat, életkori sajátosságokat (13-19 év) is. Fiúk és lányok számára egyaránt próbálunk jól válogatni.

Az eddig feldolgozott művek:

1. Ábel Amerikában / Tamási Áron (2007/2008 I.)
2. Az alkimista / Paulo Coelho (2006/2007 I.)
3. Állati elmék / Robert Merle (2008/2009 I.)
4. Egy polgár vallomásai/ Márai Sándor (2007/2008 II.)

5. Für Elise / Szabó Magda (2006/2007 II.)
6. Gergő és az álomfogók / Böszörményi Gyula (2007/2008 II.)
7. A gólyakalifa / Babits Mihály (2008/2009 I.)
8. Jane Eyre / Charlotte Brontë (2006/2007 I.)
9. A macskák szerdája/ Szabó Magda (2007/2008 I.)
10. Momo / Michael Ende (2008/2009 II.)
11. A Pendragon legenda / Szerb Antal (2008/2009 II.)
12. A tizennégy karátos autó/ Rejtő Jenő (2006/2007 II.)

A feladatlapokról

Kezdetben, 2006-2008 között papír alapú volt a kitöltés. A javítás, összesítés manuálisan zajlott. Az eredményekről személyre szóló levélben értesítettük a résztvevőket. Nagy büszkeségünk a nemrég fejlesztett és teszt üzemmódban kipróbált elektronikus feladatlap, amelyet matematika-informatika szakos kollégánknak, Kónya Istvánnak köszönhetünk. A következő feladattípusokat alkalmaztuk az olvasmányok feldolgozásakor:

Feleletválasztós forma

1. Több megadott lehetőség közül kell kiválasztani a helyeset.
2. Állításokról kell eldönteni, hogy igazak-e vagy hamisak.
3. A mű szövegéből kiemelt idézetben kell pótolni a kihagyott szavakat / szinonimákat.

Nyílt végű feladat

1. Szómagyarázat
2. Pár mondatos véleményalkotás, adott szempontok alapján.
3. Betűrejtvény, keresztrejtvény

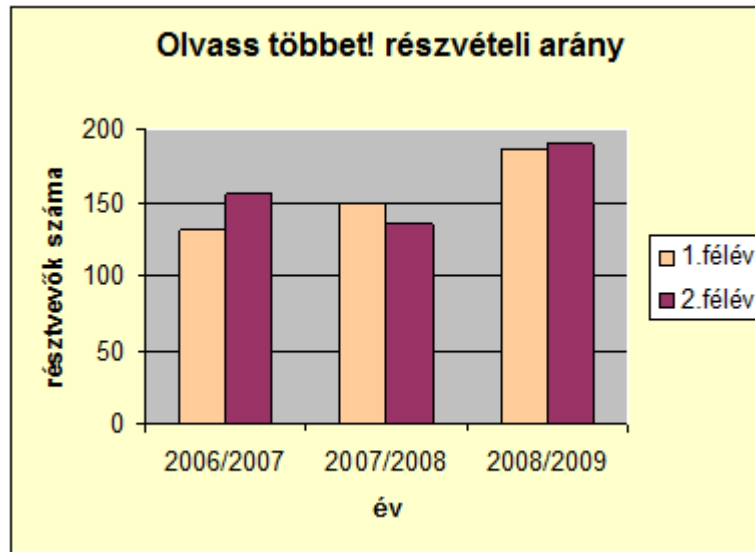
A pár mondatos véleményalkotásról még akkor sem mondunk le, ha ezzel nehezebb a feldolgozó-értékelő munka. Általa ugyanis lehetőség van az önálló véleménynyilvánításra, a tanuló egyéniségének megmutatására, megismerésére.

Az első fordulás feladatlapok feleletválasztós kérdéseire adott válaszokat a számítógépes program automatikusan rögzíti, értékeli, összegzi. A papír alapú feladatlapokat hagyományosan javítjuk, ahogy a nyílt végű feladatokat is manuálisan értékeljük, s így összegezzük a megoldásokat. Az eredményről és a második forduló időpontjáról e-mailben kap tájékoztatást minden résztvevő. A második fordulás feladatlapokat továbbra is manuálisan értékeljük.

Részvételi arány az eddigi fordulókban

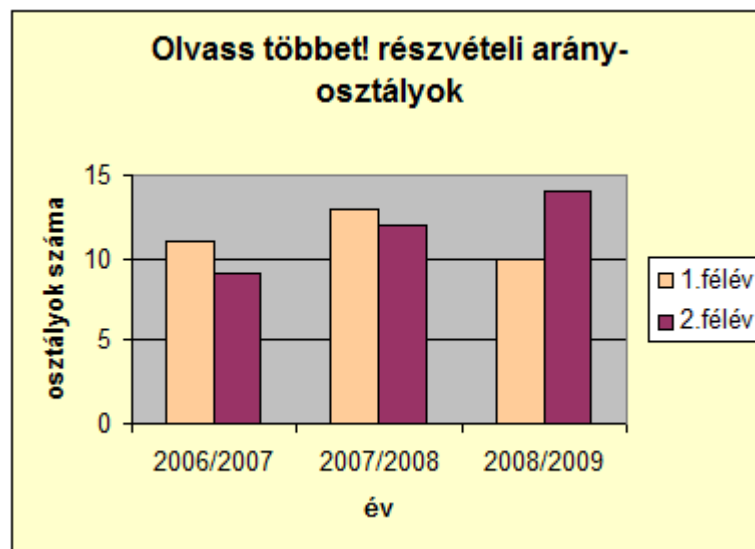
Ahogy az 1. ábra diagramján is látszik, egy év kivételével minden év második félévében megnövekszik az egyéni részvételi arány. 2008-ban azért csökkent 150-ről 136-ra a résztvevők száma, mert rossz időpontban tartottuk a második fordulót, végzős diákjaink már

nem tudtak a közelgő érettségi miatt megjeleni rajta. Idén 186-ról 190-re emelkedett a résztvevők száma a második félévben.

1. ábra: Egyéni részvételi arány

Érdeemes megemlíteni még azt az adatot (2. ábra), amely szerint az osztályok részvételi arányában – talán éppen az elektronikus kitöltésnek köszönhetően – nagyfokú növekedés mutatkozott meg. Míg az előző két évben csökkent a második félévi részvételi arány, addig idén 10 helyett már 14 osztály vett részt az *Olvass többet!* irodalmi vetélkedőben.

2. ábra: Osztályok részvételi aránya

A motivációról

Az 1. félévben az eredményes megoldások beszámítanak iskolánk egyik legnépszerűbb hagyományos rendezvényén, az *Ady-napon* szerzett pontok közé. Osztályok között zajlik ilyenkor a verseny, mesedramatizálás, versismereti vetélkedő, magyar és idegen nyelvű versmondó és énekversenyek, hangszeres és táncversenyek, természettudományos vetélkedők

mellett internetes keresőverseny, multimédiás- és rajzpályázatok, irodalmi pályázatok adnak lehetőséget arra, hogy az osztályok és a tehetséges tanulók összemérjék tudásukat.

A 2. félévben az az osztály, ahonnan a legtöbben vesznek részt a két fordulóban, az évzárón egy tortát kap ajándékba.

További és igen jelentős motiváló erő magyarból az ötös érdemjegy (az 1. fordulóban 80%-os, a 2. fordulóban 60%-os teljesítmény esetén), s további motiváció még az is, hogy az Ady-napi eredményhirdetésen, valamint a tanévzáró ünnepségen az első helyezett tanulók oklevelet és jutalomkönyvet vehetnek át iskolánk igazgatójától. Minden további résztvevő az év végén oklevelet kap osztályfőnökétől.

Nehézségek – örömök – tervek

Tagadhatatlan, hogy vannak nehézségeink is. Ha szembe tudunk velük nézni, reményeink szerint lehetőség van arra, hogy a későbbiekben leküzdjük őket.

Nem könnyű a népszerűsítése a vetélkedőnek, főleg a 2. félévben. Ebben idén segített az elektronikus kitöltés. Persze más reklámhordozókat is igénybe veszünk, hogy minél többen értesüljenek az *Olvass többet!*-ről. Segítenek elkötelezett kollégáink, a gyerekek szívesen készítenek plakátokat, hirdetőtáblán olvashatóak az új hírek, az iskolarádióban is bemondjuk a várható fordulók időpontját, levélben – idén már e-mailben is – szólítjuk meg a résztvevőket. Személyes beszélgetések során, a könyvtárban is rátalálunk érdeklődő, olvasásra fogékony tanulókra. Legtöbben az iskola honlapjáról értesülnek a vetélkedővel kapcsolatos hírekről, információkról.

További nehézséget jelent az is, hogy a 2. fordulóban erős a lemorzsolódás. Kevesen vállalják a teljes művek elolvasását. A 2. forduló időpontjának jó megválasztása is problémát jelent, hiszen sok az egyéb iskolai program, verseny, nehéz tökéletes időpontot találni, sőt lehetetlen. Talán a legnagyobb feladat a „küzdelem” az olvasni nem szeretőkért, de sokszor olyan akadályai is vannak a nem-olvasásnak, hogy a kiválasztott, feldolgozott művekből nincs elég példányszám a könyvtárban, sőt a városi, megyei könyvtárakban sem. Napi gond a finanszírozás kérdése. Szerencsére bennünket nem csak erkölcsileg támogat az iskola vezetése, de anyagi segítséget is kapunk az Adyák Alapítványtól, s így tudunk fénymásolni, papírt, borítékot, oklevelet vásárolni, készíteni, s tortát adni jutalomként. Szülői támogatásra is szükség van, a jutalomkönyveket ilyen forrásból tudtuk eddig évről évre biztosítani.

A nehézségeken túl vannak örömeink, apró személyes sikerek és szívmengető érzések, amelyek miatt érdemes folytatni a munkát. Csak néhányat sorolnék, talán a legfontosabbakat. Erősen csökkent, 10%-os látóképességű diákunk első lett a legelső félévben, azóta is hűséges olvasónk, az idei 1. fordulóban 100%-os az eredménye. Két éve fődíjasunk most 9.-es. Ő cáfolta azt a kezdeti félelmünket, mely szerint nem lesz szerencsés a „kicsik” és a „nagyok” számára azonos művek és feladatlapok választása, készítése. Legnagyobb élmény a személyes beszélgetés könyvről, könyvekről, amikor jönnek a gyerekek, és megnyílnak. Kérdeznek, olvasmányt ajánlanak, és olvasmányt kérnek. Szorosabbá válik így a kapcsolat a diákokkal.

Végül essen szó a tervekről és álmokról, amelyek nélkül nem érdemes...!

25 év – 25 könyv címmel kiállítást szervezünk, iskolánk jubileuma alkalmából megválasztjuk a „Mi könyvünk”-et, az első 25 művet kiállítjuk. Legkedvesebb olvasmányára szavaz minden diák és az iskola minden dolgozója.²

Álmodunk egy „beszélgető sarokról”, ahol közös olvasmányaink élményeit osztjuk meg egymással, és „nyitogatjuk tovább a könyveket” diákjaink előtt, akik reményeink szerint megnyílnak nekünk is, ahogy ezt a néhány alábbi példa is mutatja:

„A könyv felhívja a figyelmet a gyerekkori élmények fontosságára. Ezek az élmények, apró csalódások gyakran tényleg kihatnak egész életünkre. Menekülünk saját magunk és rossz emlékeink elől. A távolság segíthet a felejtésben, de a problémára nem adja meg a megoldást. Azt magunknak, magunkban kell megtalálni.” (Márai Sándor: Egy polgár vallomásai c. művéről Bereczki Nelli – 12. évf.)

„A félelem egy alapvető, ösztönös emberi érzés. A bátorság azonban már sokkal nehezebben elérhető lelkiállapot. Az író szavaival arra utal, hogy félelmünket nem elkendőznünk kell tudomást sem véve róla, hanem szembe kell néznünk vele. Momo rettegése tetőpontján megtette ezt. Barátai jutottak eszébe, az, hogy neki kell segítenie rajtuk, és ez a gondolat hihetetlen bátorságot kölcsönzött a kislánynak. Ezzel a példázattal sugallja Ende, hogy az önzetlenségből erőt merítve még egy védtelen kislány is roppant erős lehet belül. Érdeemes követnünk a példáját.” (Michael Ende Momo c. művéről Rácz Zoltán – 13. évf.)

„Az igazi kincset akkor találjuk meg az életben, ha a szívünkre hallgatunk.” (Paulo Coelho Az alkímista c. művéről Nagy Zsanett – 11. évf.)

És nyitogatjuk tovább a könyveket...

Jegyzetek

- ¹. A jövő tanévtől a hat évfolyamos képzésben 7-8. osztályban fogunk 8 illetve 9 órában könyvtár-informatikai ismereteket oktatni a módosított helyi tanterv szellemének megfelelően.
 - ². A szavazás és a feldolgozás 2009 áprilisában folyik. A kiállítás május közepén nyílik meg a tervek szerint.
-